

Marosvásárhelyi Magyarörmény Füzetek I.

A marosvásárhelyi
„Czakó” -féle szanatórium
vendégekönyve

Cartea de oaspeți
a Sanatoriului „Czakó”
din Târgu Mureș

The Guestbook of the
„Czakó” Sanatorium
of Târgu Mureș

Gyergyószentmiklós/Gheorgheni - 2026

Szerkesztők/Editat de/ Edited by:
dr. Kálmán Attila, dr. Puskás Attila

Fordítások / Traduceri / Translations:
Bondoroi Robert (angol/ engleză/ English/),
Cristina Raica (román/română/Romanian)

Eredeti szövegátírással
Versiune integrală nealterată
Unaltered version of the original text

Kiadja / Publicat de / Publisher:

**MAROSVÁSÁRHELYI
ÖRMÉNY-MAGYAR KULTURÁLIS EGYESÜLET
ASOCIAȚIA CULTURALĂ ARMEANO-MAGHIARĂ
DIN TÎRGU MUREȘ
ARMENIAN-HUNGARIAN CULTURAL ASSOCIATION
OF TÎRGU MUREȘ**

Támogató / Cu sprijinul / With the support:

Romániai Magyar Demokrata Szövetség és a Communitas Alapítvány.

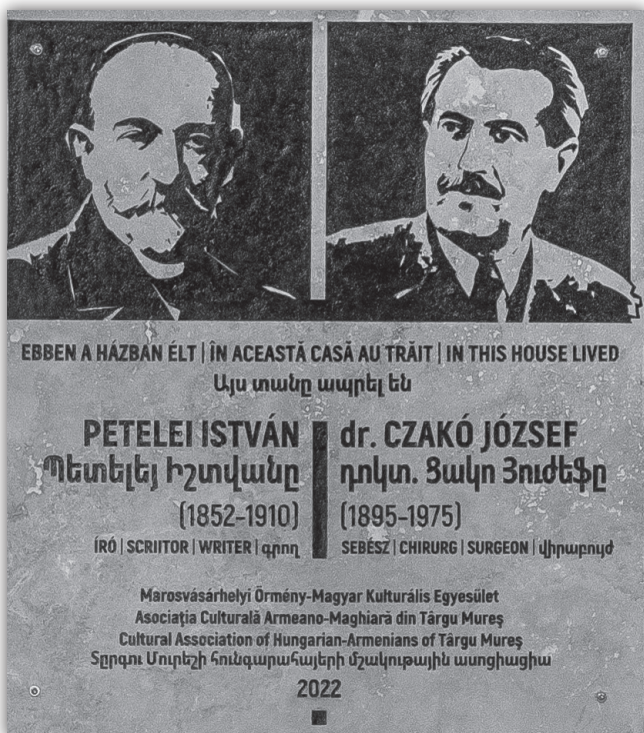
Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

A Marosvásárhelyi "Czakó-féle szanatórium" vendégeknyve = Cartea de oaspeți a Sanatoriului "Czakó" din Târgu Mureș = The Guestbook of the "Czakó Sanatorium" of Târgu Mureș / szerkesztők = ed. de = edited by: dr. Kálmán Attila, dr. Puskás Attila ; fordítások = traduceri = translations: Bondoroi Robert, Cristina Raica. - Gheorgheni : Mark House, 2026
ISBN 978-630-6533-25-1

I. Kálmán, Attila (ed.)
II. Puskás, Attila inginer (ed.)
III. Bondoroi, Robert (trad.)
IV. Raica, Cristina (trad.)

725.51

Nyomda/Tipografia/Printing house:
Mark House - Gyergyószentmiklós/Gheorgheni

Petelei-Czakó emléktábla
 Placa memorială Petelei-Czakó
 The Petelei-Czakó Memorial Plaque
 (Lázár Buki)

ELŐSZÓ

A többnemzetiségű Erdélyben az örménység olyan, mint kenyérben a kovász. Az örmény közösség tagjait mindig és mindenhol megtaláljuk a befogadó nemzet és a helyi közösség javát szolgáló nagy és nemes tervek megvalósításánál. Ez különösen érvényes a marosvásárhelyi dr. Czakó József esetében, aki anyai ágon az erdélyi örmény Korbuly család leszármazottja volt.

A Marosvásárhelyi Örmény-Magyar Kulturális Egyesület célkitűzései közé tartozik ennek a hatalmas örökségnek a felkutatása és bemutatása, hogy kortársaink és a város értéként tekintsen az örmény származásúak közösségére. Dr. Czakó József, és anyai ágon rokona, Petelei István író emlékére 2023. augusztus 26-án állított emléktáblát lakóházukon az egyesület. Ezt követően került elő 75 év után ez a hatalmas kincs, a Czakó-féle szanatórium vendégekönyve, amelyet Imreh Ernő és egy családja őrzött hűségesen. Gyermekei - Zsuzsa, Erzsébet és Katalin – így emlékeznek a történetre:

Dr. Imreh Ernő Lajos (Kibéd, 1921. október 23. – Marosvásárhely, 2005. május 6.), a hajdani Cukorgyár jogtanácsosa, aki Budapesten kezdte el jogi tanulmányait. A második világháború kitörése miatt Kolozsváron folytatta az egyetemet.

Édesapja korai halála miatt ő lett a családfenntartó, ezért nem vitték el katonának. A Hangya Szövetkezetnél dolgozott, a szünidőkben önkéntes kapusi szolgálatot vállalt a Czakó-féle szanatóriumban. Ebben a minőségében ő kezelte a kórház vendégekönyvét. Az államosításkor minden-

ki menekítette a kórházból, amit lehetett. Édesapánk a vendégkönyvet vitte magával, egész életében őrizte, így mentette meg az utókornak.

Mindig tudtuk, hogy édesapánknak fontos volt ez a vendégkönyv, így mi, gyermekei, tovább őriztük. A Magyarörmény Élő Örökség című folyóirat egyik számában Graur Márta néni, aki szakmai pályáját a Czakó-féle szanatóriumban kezdte, cikket írt az intézmény történetéről.

Felhívást intézett az olvasókhoz arra, hogy aki bármilyen, a szanatóriumhoz kapcsolódó emléket őriz, juttassa el a folyóirat szerkesztőihez. Erre a felhívásra vettük elő az általunk őrzött emlékkönyvet, és örömmel adjuk át a közönségnek.

Köszönjük a családnak, hogy vigyáztak a múlt értékes örökségére, mely városunk történetének értékes színfoltja, nemzetek és felekezetek békés együttélésének ragyogó példája.

A szerkesztők

Marosvásárhely, 2026. március 15.

CUVÂNT ÎNAINTE

În Transilvania multietnică, comunitatea armeană este ca drojdia în pâine. Membrii comunității armenese se află mereu și pretutindeni în mijlocul realizării unor proiecte mari și nobile, care servesc binele națiunii gazdă și al comunității locale. Acest lucru este valabil în mod special în cazul dr. Czakó József din Târgu Mureș, care, pe linia maternă, a fost descendent al familiei armenese Korbuly din Transilvania.

Printre obiectivele Asociației Culturale Armeano-Maghiare din Târgu Mureș se numără cercetarea și prezentarea acestei moșteniri imense, astfel contemporanii noștri și orașul să considere comunitatea de origine armeană ca pe o valoare.

În memoria lui dr. Czakó József și a rudei sale pe linie maternă, scriitorul Petelei István, asociația a amplasat o placă comemorativă pe clădirea în care au locuit, la 26 august 2023. Ulterior, după 75 de ani, a ieșit la iveală acest imens tezaur, care este cartea de oaspeți a sanatoriului Czakó, păstrată cu fidelitate de Imreh Ernő și familia sa. Copiii săi – Zsuzsa, Erzsébet și Katalin – își amintesc astfel povestea:

Dr. Imreh Ernő Lajos (Chibed, 23 octombrie 1921 – Târgu Mureș, 6 mai 2005), fost consilier juridic al Fabricii de Zahăr dint Tg. Mureș, și-a început studiile de drept la Budapesta. Din cauza izbucnirii celui de-al Doilea Război Mondial, și-a continuat studiile universitare la Cluj-Napoca. Odată cu moartea prematură a tatălui său, el a devenit întreținătorul familiei, motiv pentru care nu a fost recrutat în armată. A lucrat la Cooperativa „Hangya”, iar în vacanțe, s-a oferit voluntar ca portar la sanatoriul Czakó. În această calitate, el se ocupa de registrul de vizitatori al spitalului. La naționalizare, toată lumea a salvat din spital tot ce s-a putut. Tatăl nostru a luat registrul de vizitatori cu el, l-a păstrat toată viața, salvându-l astfel pentru posteritate.

Am știut întotdeauna că acest registru de oaspeți era important pentru

tatăl nostru, așa că noi, copiii lui, l-am păstrat în continuare. Într-unul dintre numerele revistei „Magyarörmény Élő Örökség”, doamna Graur Márta, care și-a început cariera profesională la sanatoriul Czakó, a scris un articol despre istoria instituției. Ea a lansat un apel către cititori, rugându-i pe cei care păstrează orice fel de amintiri legate de sanatoriu să le trimită redacției revistei. Ca răspuns la acest apel, am scos la iveală cartea de amintiri pe care o păstrăm și o oferim cu bucurie publicului.

Mulțumim familiei că a păstrat moștenirea valoroasă a trecutului, care reprezintă o pagină frumoasă din istoria orașului nostru și un exemplu strălucit de conviețuire pașnică între națiuni și confesiuni.

Redactorii

Târgu Mureș, 15 martie 2026

FOREWORD

In multi-ethnic Transylvania, the Armenian community is like yeast in bread. Members of the Armenian community are always and everywhere at the heart of major and noble projects that serve the good of the host nation and the local community. This is especially true in the case of Dr. Czakó József of Târgu Mureș, who, on his mother's side, was a descendant of the Armenian Korbuly family of Transylvania.

Among the objectives of the Armenian-Hungarian Cultural Association from Târgu Mureș is the research and presentation of this immense heritage, so that our contemporaries and the city may regard the Armenian community as a valuable asset. In memory of Dr. Czakó József and his maternal relative, the writer Petelei István, the association placed a commemorative plaque on the building where they lived on August 26, 2023. After this, 75 years later, the guestbook of the Czakó Sanatorium, this immense treasure came to light, faithfully preserved by Imreh Ernő and his family. His children—Zsuzsa, Erzsébet, and Katalin—recall the story as follows:

Dr. Imreh Ernő Lajos (Chibed, October 23, 1921 – Târgu Mureș, May 6, 2005), former legal advisor to the Sugar Factory in Târgu Mureș, began his legal studies in Budapest. Due to the outbreak of World War II, he continued his university studies in Cluj-Napoca.

Due to his father's untimely death, he became the family's sole provider, which is why he was not drafted into the army. He worked at the "Hangya" Cooperative, and during his vacations he volunteered as a doorman at the Czakó Sanatorium. In this capacity, he was in

charge of the hospital's guestbook. During nationalisation, everyone salvaged whatever they could from the hospital. Our father took the visitor registry with him, kept it his entire life, and thus preserved it for posterity.

We always knew that this guestbook was important to our father, so we, his children, have continued to keep it. In one of the issues of the magazine Magyarörmény Élő Örökség, Ms. Graur Márta, who began her professional career at the Czakó Sanatorium, wrote an article about the history of the institution. She issued a call to readers, asking those who have any memories related to the sanatorium to send them to the magazine's editorial office. In response to this appeal, we have unearthed the book we have been preserving and are happy to share it with the public.

We thank the family for preserving this valuable legacy of the past, which represents a beautiful chapter in our city's history and a fine example of peaceful coexistence among nations and faiths.

The Editors

Târgu Mureș, March 15, 2026

AZ EGYKORI MAROSVÁSÁRHELYI SZANATÓRIUM

A Köteles Sámuel utcai II. Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika kopott főhomlokzatán ma is látható egy fesztonnal díszített, csigás keretezésű kartus. A kartusban megjelenő „MV SANATORIUM”-felirat az épületben 1928–1948 között működő egészségügyi intézményre emlékeztet.

Az intézmény megálmodói a székelykövesdi származású dr. Czákó József (1895–1975) és dr. Valentin Saint John orvosok voltak. Kezdeményezésükre alakult meg 1927-ben a marosvásárhelyi székhelyű Szanatórium Részvénytársaság, amely alapszabálya értelmében, felvett és gyógykezelt minden intézeti kezelést igénylő beteget, ragályos- és elmebetegek kivételével. A korban hiánypótlónak számító, humanitárius munka a részvénytársaság által a Régi baromvásár utcában megvásárolt, majd felújított és berendezett ún. Kis szanatórium épületében (ma Szemészeti Klinika) kezdődött el. A Köteles Sámuel utcára néző főépület ezzel egy időben Hüttl Dezső építész, egyetemi tanár és adjunktusa, Friedrich Lóránd tervei alapján készült el.

A gazdasági társaság főrészvényesei 1929 végétől az erdélyi magyar egyházak (református, római katolikus és unitárius) lettek. A szanatórium a továbbiakban elsősorban a kisebbségek érdekeit szolgálta. Az 1930-as évek elején, a nehéz gazdasági viszonyok miatt, az intézményt üzemeltető részvénytársaság számos megszorítást alkalmazott, majd az épületet, a berendezéssel és a felszereléssel együtt, 1933. július 1-től 1945. december 31-ig (tizenkét és fél évre) bérbe adta az addigi ügyvezető igazgatónak, dr. Czákó József főorvosnak. A részvénytársaság évi mérlege állandóan veszteséget mutatott, majd értékleírás következett. Változásra 1941-ben került sor, amikor a szanatóriumot a magyar állam vette bérbe kórháza sebészeti osztálya részére. A bérleti szerződés egyik feltétele az volt, hogy amennyiben a szanatóriumot nem a magyar állam, vagy nem a sebészet

céljaira használná, úgy a bérlet azonnal megszűnik, és a bérlemény felett a bérbeadó rendelkezik. Ebben az esetben feléled dr. Czakó József bérleti igénye, és a jogfolytonosság szerint tovább béreli az épületet.

1944 szeptemberében az orvos elmenekült Észak-Erdélyből, ezért amikor a magyar állami kórház ügyvitele megszűnt, a részvénytársaság által kinevezett igazgató-főorvos dr. Szabó Jenő lett. Az év végén elrendelték a rövid ideig hadi kórházként működő épület kiürítését és fertőtlenítését. 1945 elején azonban a város polgármestere az üres épületet a visszatérő deportált zsidók részére utalta ki, legkésőbb a háború befejezte után két hónapig. A városba visszatérő szívsebész ragaszkodott ugyan az őt még négy és fél évig megillető bérleti joghoz, az épület visszaadása azonban, a kiürítésre irányuló minden politikai erőfeszítés ellenére elhúzódott. Az új bérlő 1946 februárjától a Bolyai Tudományegyetem Marosvásárhelyre helyezett klinikája lett. Az épületben az egyetem szülészeti és nőgyógyászati osztályát helyezték el. Az egyházak tulajdon- és rendelkezési jogát ekkor még a részvénytársasági forma biztosította. Az igazgatóság az egyetemnek és dr. Czakó Józsefnek adta át a szanatóriumot, ezzel elismerte az orvos bérleti igényét, és hozzájárult, hogy az egyetemmel albérleti szerződést kössön. Az átadás idején az orvos néptörvényszéki vizsgálat alatt állt, helyette a volt gondnok írt alá. Később a szanatórium céljaira fenntartott második emeleten helyezhette el betegeit, mindenféle megállapodás nélkül.

A részvénytársaság az egyetem által fizetett bérből rendezte az elmaradt köztartozásokat. Az 1946. évben, fennállása óta először, osztalékot is fizetett a részvényeseknek. 1946 novemberében az egyetem a második emelet átadását kérte az igazgatóságtól, és szóbelileg beleegyezett abba, hogy dr. Czakó a Kis szanatóriumban működhessen. Ebben az embert próbáló időszakban az orvos mindvégig az intézmény egyházi jellegének visszaállításáért küzdött. Folytatni akarta az egyházi betegek és a szegény emberek gyógyítását. Szerette volna azt elérni, hogy az egyetem, amely rendre felköltözött az egykori hadapródiskolába és melléképületeibe, kezdje a költözést a szülészeti osztállyal, hogy az épületet a régi formában lehessen üzemeltetni.

Az események azonban másképp alakultak. 1948-ban az egyetemmel kötendő szerződés tervezetét felküldték a Minisztériumba, de onnan jóváhagyás nem érkezett. Az egyházak tulajdonában levő szülésházat november 3-án a 302. számú rendelet alapján államosították.

Az intézmény 1929-től a legmodernebb vizsgáló és kezelő eszközökkel várta a betegeket. Röntgen laboratórium, aszeptikus és szepsztikus műtőtermek, szülésházák, diatermia, kvarc kezelés, elektrokardiográf, elektroterápia, modern vízgyógyászat, nyilvános kád- és gyógyfürdők, állandó hideg- és melegvíz szolgáltatás, központi fűtés, rádió, lift – mindezek az ország egyik legjobban felszerelt gyógyintézetévé tették. 1930-ban három nagy méretű fotóval mutatták be a németországi nemzetközi egészségügyi kiállítás román pavilonjában.

A korban „egészségügyi hotelnek” is nevezett Marosvásárhelyi Szanatóriumnak szerencsés módon megőrződött a vendégekönyve. Oldalain egyházi méltóságok – gróf Majláth Gusztáv Károly római katolikus püspök, dr. Iuliu Hossu görögkatolikus püspök –, neves magyar és román írók, költők – Mécs László, Octavian Goga, Kosztolányi Dezső, Tamási Áron – bejegyzései olvashatóak. A vendégekönyv hasonmás kiadása a méltó megemlékezést, dr. Czákó József sebész főorvos, egyetemi tanár áldozatos munkája és kitartó küzdelme előtti tisztelgést hivatott szolgálni.

Barabás Kisanna

FOSTUL SANATORIU DIN TÂRGU MUREȘ

Pe fațada principală a Clinicii II de Obstetrică și Ginecologie, de pe strada Köteles Sámuel, se poate vedea și astăzi un cartuș cu ramă spirală, decorat cu o friză. Inscripția „MV SANATORIUM”, care apare în cartuș, amintește vizitatorilor de instituția medicală care a funcționat în clădire între anii 1928 și 1948.

Inițiatorii instituției au fost medicii dr. Czakó József (1895–1975), și dr. Valentin Saint John. La inițiativa lor, în 1927, s-a înființat Societatea pe Acțiuni „Sanatoriul”, cu sediul în Târgu Mureș, care, conform statutului său, admitea și trata toți pacienții, care necesitau îngrijire instituțională, cu excepția bolnavilor de boli contagioase și a celor cu tulburări psihice. Această activitate umanitară, considerată o noutate la acea vreme, a început în clădirea așa-numitului „Sanatoriu Mic” (azi, Clinica de Oftalmologie), achiziționată de societatea pe acțiuni pe strada Régi baromvásár (astăzi, Márton Áron), apoi renovată și amenajată. Clădirea principală, cu vedere spre strada Köteles Sámuel, a fost finalizată în același timp, pe baza planurilor arhitectului Hüttl Dezső, profesor universitar, și ale asistentului său, Friedrich Lóránd.

De la sfârșitul anului 1929, principalii acționari ai societății comerciale au devenit bisericele maghiare din Transilvania (reformată, romano-catolică și unitariană). Sanatoriul a continuat să servească, în primul rând, interesele minorităților. La începutul anilor 1930, din cauza condițiilor economice dificile, societatea pe acțiuni, care administra instituția, a aplicat numeroase măsuri de austeritate, apoi a închiriat clădirea, împreună cu mobilierul și echipamentele, începând cu 1 iulie 1933 până la 31 decembrie 1945 (doisprezece ani și jumătate), fostului director executiv, medicul-șef dr. Czakó József. Bilanțul anual al societății pe acțiuni a înregistrat, în mod constant, pierderi, urmate de o amortiza-

re a bunurilor. O schimbare a avut loc în 1941, când sanatoriul a fost închiriat de statul maghiar pentru secția de chirurgie a spitalului său. Una dintre condițiile contractului de închiriere era ca, în cazul în care sanatoriul nu ar fi fost utilizat de statul maghiar sau nu ar fi fost folosit în scopuri chirurgicale, contractul de închiriere înceta imediat, iar proprietarul avea dreptul de dispoziție asupra imobilului. În acest caz, cererea de închiriere a dr. Czakó József reîntra în vigoare, iar acesta continua să închirieze clădirea în conformitate cu principiul continuității juridice.

În septembrie 1944, medicul a fugit din Transilvania de Nord, astfel încât, atunci când spitalul de stat maghiar și-a încetat activitatea, directorul-medic-șef, numit de societatea pe acțiuni, a devenit dr. Szabó Jenő. La sfârșitul anului, s-a dispus evacuarea și dezinfectarea clădirii, care funcționase pentru scurt timp ca spital militar. La începutul anului 1945 însă, primarul orașului a alocat clădirea goală evreilor deportați, care se întorceau, pentru o perioadă de cel mult două luni după încheierea războiului. Deși cardiologul care se întorsese în oraș a insistat asupra dreptului său de închiriere, care îi mai revenea pentru încă patru ani și jumătate, restituirea clădirii s-a prelungit, în ciuda tuturor eforturilor politice de evacuare. Noul chiriaș a devenit, începând din februarie 1946, clinica Universității Bolyai, mutată la Târgu Mureș. În clădire, a fost amplasată secția de obstetrică și ginecologie a universității. Dreptul de proprietate și de dispoziție al bisericilor era asigurat, la acea vreme încă, de forma societății pe acțiuni. Consiliul de administrație a predat sanatoriul universității și dr. Czakó József, recunoscând astfel, cererea de închiriere a medicului și consimțind ca acesta să încheie un contract de subînchiriere cu universitatea. La momentul predării, medicul se afla sub ancheta tribunalului popular, iar în locul său, a semnat fostul administrator. Ulterior, și-a putut plasa pacienții la etajul al doilea, rezervat pentru sanatoriu, fără niciun fel de acord.

Societatea pe acțiuni și-a achitat datoriile restante către stat din chiria plătită de către universitate. În anul 1946, pentru prima dată de la înființare, a plătit și dividende acționarilor. În noiembrie 1946, universitatea a solicitat consiliului de administrație predarea etajului al doilea și a acceptat verbal ca dr. Czakó să-și poată desfășura activitatea în micul sanatoriu. În această perioadă dificilă, medicul a luptat tot timpul pent-

ru restabilirea caracterului bisericesc al instituției. Dorea să continue vindecarea pacienților trimiși de către biserici și a oamenilor săraci. Ar fi dorit ca universitatea, care se mutase treptat în fosta școală de cadeți și în clădirile sale anexe, să înceapă mutarea cu secția de obstetrică, pentru ca clădirea să poată fi exploatată în forma sa inițială.

Lucrurile au evoluat însă altfel. În 1948, proiectul de contract, care urma să fie încheiat cu universitatea, a fost trimis la Minister, dar nu s-a primit aprobarea de acolo. Maternitatea, aflată în proprietatea bisericilor, a fost naționalizată la 3 noiembrie, în temeiul Decretului nr. 302.

Încă din 1929, instituția își aștepta pacienții cu cele mai moderne echipamente de diagnosticare și tratament. Laborator de radiologie, săli de operație aseptice și septice, săli de naștere, diatermie, tratament cu cuarț, electrocardiograf, electroterapie, balneoterapie modernă, băi publice și băi terapeutice, alimentare permanentă cu apă rece și caldă, încălzire centrală, radio, lift – toate acestea au făcut din acesta unul dintre cele mai bine dotate sanatorii din țară. În 1930, a fost prezentat cu trei fotografii de mari dimensiuni în pavilionul român de la expoziția internațională de sănătate din Germania.

Sanatoriul din Târgu Mureș, numit în acea perioadă și „hotel de sănătate”, a avut norocul ca registrul său de oaspeți să se fi păstrat. Pe paginile sale, se pot citi însemnările unor fețe bisericești – episcopul romano-catolic contele Majláth Gusztáv Károly, episcopul greco-catolic dr. Iuliu Hossu –, ale unor renumiți scriitori și poeți maghiari și români – Mécs László, Octavian Goga, Kosztolányi Dezső, Tamási Áron. Ediția facsimilată a cărții de oaspeți are menirea de a servi ca un omagiu demn și un semn de respect față de munca plină de sacrificiu și lupta perseverentă a dr. Czako József, medic-șef chirurg și profesor universitar.

Barabás Kisanna

THE FORMER SANATORIUM OF TÂRGU MUREŞ

On the weathered main façade of the Obstetrics and Gynecology Clinic Nr. II on Köteles Sámuel Street, a cartouche with a scroll-shaped frame and festoon decoration is still visible today. The inscription “MV SANATORIUM” within the cartouche reminds visitors of the medical institution that operated in the building from 1928 to 1948.

The founders of the institution were Dr. Czakó József (1895–1975) and Dr. Valentin Saint John, both physicians. At their initiative, the Sanatorium Joint-Stock Company, headquartered in Tg. Mureş, was established in 1927. According to its statutes it admitted and treated all patients requiring institutional care, with the exception of those with infectious diseases and mental illnesses. This humanitarian work, which filled a gap in the era, began in the so-called “Small Sanatorium” building (today the Ophthalmology Clinic), which the joint-stock company purchased on Régi Baromvásár Street (today Márton Áron street), subsequently renovating and furnishing the establishment. The main building, facing Köteles Sámuel Street, was completed at the same time designs of the university professor and architect Dezső Hüttl and his assistant, Friedrich Lóránd.

From the end of 1929, the main shareholders of the company were the Hungarian churches in Transylvania (Reformed, Roman Catholic, and Unitarian). From then on, the sanatorium primarily served the interests of the minority communities. In the early 1930s, due to difficult economic conditions, the joint-stock com-

pany operating the institution implemented numerous cost-cutting measures, and then leased the building, along with its furnishings and equipment, from July 1, 1933, to December 31, 1945 (for twelve and a half years) to the then-managing director, Chief Physician Dr. Czákó József. The joint-stock company's annual balance sheet consistently reflected losses, followed by a write-down. A change occurred in 1941, when the Hungarian state leased the sanatorium for the surgical department of its hospital. One of the terms of the lease agreement was that if the sanatorium was not used either by the Hungarian state or for surgical purposes, the lease would be terminated immediately, and the lessor would regain control of the property. In this case, Dr. Czákó József's lease claim would be revived, and he would continue to lease the building under the principle of legal continuity.

In September 1944, the doctor fled Northern Transylvania, so when the Hungarian state hospital ceased functioning, Dr. Szabó Jenő, appointed by the joint-stock company, became the director and chief physician. At the end of the year, an order was issued to evacuate and disinfect the building, which had briefly served as a military hospital. In early 1945, however, the city's mayor allocated the vacant building to returning deported Jews, up to a period of time of maximum two months following the end of the war. Although the heart surgeon returning to the city insisted on keeping the leasehold rights to which he was still entitled for another four and a half years, the return of the building was delayed despite all political efforts to vacate it. From February 1946, the new tenant was the clinic of Bolyai University, which had been relocated to Tg. Mureş. The university's obstetrics and gynecology department was housed in the building. At that time, the ownership and disposal rights of the church were still secured through the form of a joint-stock company. The board of directors handed over the sanatorium to the university and Dr. Czákó József, thereby acknowledging the doctor's claim to the lease and consenting

to his entering into a sublease agreement with the university. At the time of the handover, the doctor was under investigation by the People's Court; the former caretaker signed on his behalf. Later, he was able to accommodate his patients on the second floor, which had been reserved for the sanatorium's purposes, without any formal agreement.

The Company used the rent paid by the university to settle its outstanding public debts. In 1946, for the first time since its founding, it also paid dividends to its shareholders. In November 1946, the university requested the handover of the second floor from the board of directors and verbally agreed to allow Dr. Czakó to operate at the Small Sanatorium. Throughout this trying period, the doctor fought tirelessly to restore the institution's religious character. He wanted to continue treating church patients and the poor. He hoped to ensure that the university, which had gradually moved into the former cadet school and its annexes, would begin the move with the maternity ward so that the building could function in its original form.

However, events took a different turn. In 1948, a draft contract to be signed with the university was submitted to the Ministry, but no approval was received. The maternity hospital, which was owned by the churches, was nationalised on November 3 pursuant to Decree No. 302.

Since 1929, the institution had been treating patients with the most modern examination and treatment equipment. An X-ray laboratory, aseptic and septic operating rooms, delivery rooms, diathermy, quartz therapy, an electrocardiograph, electrotherapy, modern hydrotherapy, public baths and spas, a constant supply of cold and hot water, central heating, a radio, an elevator—all of these features made it one of the best-equipped medical institutions in the country. In 1930, it was showcased with three large photographs in the Romanian pavilion at the International Health Exhibition in Germany.

The guestbook of the Târgu Mureș Sanatorium—which was also known as a “health resort” at the time—has fortunately been preserved. Its pages contain entries by ecclesiastical dignitaries—Roman Catholic Bishop Count Majláth Gusztáv Károly and Greek Catholic Bishop Dr. Iuliu Hossu—as well as renowned Hungarian and Romanian writers and poets—Mécs László, Octavian Goga, Kosztolányi Dezső, and Tamási Áron. This facsimile edition of the guestbook is intended to serve as a fitting tribute and a tribute to the selfless work and persistent struggles of Dr. Czákó József, chief surgeon and university professor.

Barabás Kisanna

*A „Czakó”- szanatórium
vendégekönyvének bejegyzései*

*Însemnările
cărții de oaspeți a
sanatoriului „Czakó”*

*Guestbook entries
of the “Czakó” sanatorium*

Isten áldása és a Szent Lélek öröme szálljon
ez intézményre, hogy akik benne gyógyítanak és
ápolnak, az eredményesen teljesített
szerepet megnyugvását és örömet érezzék mindenkor
lelkükön.

Marosvásárhely 1929. május 18.

Mailáth Gusztáv Károly
erdélyi püspök.

Isten áldása és a Szent Lélek öröme szálljon ez intézményre, hogy
akik benne gyógyítanak és ápolnak, az eredményesen teljesített
felebaráti szeretet megnyugvását és örömet érezzék mindenkor
lelkükön.

Marosvásárhely, 1929. május 18.

Mailáth Gusztáv Károly, erdélyi püspök

Binecuvântarea lui Dumnezeu și bucuria Duhului Sfânt să coboare
asupra acestei instituții, pentru ca cei care vindecă și îngrijesc în cadrul
ei să simtă în sufletul lor, în orice moment, liniștea și bucuria iubirii
față de aproapele împlinite cu succes.

Târgu Mureș, 18 Mai 1929

Mailáth Gusztáv Károly, episcop al Transilvaniei

May the blessing of God and the joy of the Holy Spirit descend upon this institution, so that those who heal and care for others may always feel the peace and joy of successfully fulfilling love for one's neighbour.

Târgu Mureş, 18 May 1929

Mailáth Gusztáv Károly, Bishop of Transylvania,

Gróf Majláth Gusztáv Károly (Bakóca, 1864. szept. 24. – Budapest, 1940. márc. 18.) erdélyi római katolikus püspök. Strasbourgban jogot, majd Budapesten és Bécsben teológiát tanult. 1897-ben erdélyi püspökké nevezték ki. Sokat tett iskolák, kulturális intézmények alapítása és fejlesztése érdekében.

Contele Majláth Gusztáv Károly (Bakóca, 24 septembrie 1864 – Budapesta, 18 martie 1940) a fost un episcop romano-catolic al Transilvaniei. A studiat dreptul la Strasbourg, apoi teologia la Budapesta și Viena. În 1897 a fost numit episcop al Transilvaniei. A depus eforturi considerabile pentru înființarea și dezvoltarea școlilor și a instituțiilor culturale.

Count Majláth Gusztáv Károly (Bakóca, September 24, 1864 – Budapest, March 18, 1940) was a Transylvanian Roman Catholic bishop. He studied law in Strasbourg, then theology in Budapest and Vienna. In 1897, he was appointed bishop of Transylvania. He did much to establish and develop schools and cultural institutions.

Az Úr áldása és kegyelme legyen azon az áldott munkán,
amely ebben a hajlékban a szenvedések enyhítésére és a betegek
gyógyulására fog fojni, hogy Isten dicsőségére teljesíthessék az Úr
Jézus Krisztus parancsát: „Betegeket gyógyítsatok!”
Marosvásárhely, 1929. május 26-án

Makkai Sándor
erdélyi református püspök.

Az Úr áldása és kegyelme legyen azon az áldott munkán, amely
ebben a hajlékban a szenvedések enyhítésére és a betegek
gyógyulására fog fojni, hogy Isten dicsőségére teljesíthessék az
Úr Jézus Krisztus parancsát:

„Betegeket gyógyítsatok!”

Marosvásárhely, 1929. május 26-án

Dr. Makkai Sándor, erdélyi református püspök.

Fie ca binecuvântarea și harul Domnului să însoțească această lucrare
binecuvântată, care se va desfășura în această casă, pentru alinarea
suferințelor și vindecarea bolnavilor, astfel încât, spre slava lui
Dumnezeu, să se împlinească porunca Domnului Iisus Hristos:

„Vindecați pe bolnavi!”

Târgu Mureș, 26 Mai 1929

Dr. Makkai Sándor, Episcop reformat al Transilvaniei

May the Lord's blessing and Grace be upon the blessed work that will be done in this home to alleviate suffering and heal the sick, so that for the glory of God they may fulfill the command of the Lord Jesus Christ:

“Heal the sick!

Târgu Mureș, 26 May 1929

Dr. Makkai Sándor, Bishop of the Transylvanian Reformed Church,

Makkai Sándor (Nagyenyed, 1890. máj. 13. – Budapest, 1951. júl. 19.) egyetemi tanár, író, 1926–1936 között erdélyi református püspök. Több kulturális, irodalmi szervezet tagja volt (Erdélyi Múzeum Egyesület, Kemény Zsigmond Társaság).

Makkai Sándor (Aiud, 13 mai 1890 – Budapesta, 19 iulie 1951) a fost profesor universitar, scriitor și, între 1926 și 1936, episcop reformat al Transilvaniei. A fost membru al mai multor organizații culturale și literare (Asociația Muzeului Ardelean, Societatea Kemény Zsigmond).

Makkai Sándor (Aiud, May 13, 1890 – Budapest, July 19, 1951) was a university professor, writer, and bishop of the Transylvanian Reformed Church from 1926 to 1936. He was a member of several cultural and literary organisations (Transylvanian Museum Society, Kemény Zsigmond Society).

A minden élet adója, e mi legfőbb orvosunk, viseljen gondot az ő "segítő" szolgálataira, hogy a beteg egészségét sikerrel adhassák vissza az egy Isten dicsőségére.
 Marosvásárhely. 1929 Junius 9.

Dr. Boros György
 unitárius püspök.

A minden élet adója, e mi legfőbb orvosunk, viseljen gondot az ő segítő szolgálataira, hogy a beteg egészségét sikerrel adhassák vissza az egy Isten dicsőségére.

Marosvásárhely. 1929. Junius 9.

Dr. Boros György, unitárius püspök

Cel care dă viață tuturor, medicul nostru suprem, să aibă grijă de slujitorii Săi, pentru ca aceștia să poată reda cu succes sănătatea bolnavului, spre slava singurului Dumnezeu.

Târgu Mureș, 9 iunie 1929

Dr. Boros György, episcop unitarian

May the Giver of all life, our Supreme Physician, take care of His helping servants, so that they may successfully restore the health of the sick to the glory of the one God.

Dr. Boros György, Unitarian bishop,

Târgu Mureș, 9 June 1929

Boros György (Tordátfalva, 1855. ápr. 19. – Kolozsvár, 1941 jan. 25) a Magyar Unitárius Egyház püspöke. Teológiai tanulmányait Kolozsváron, majd Londonban végezte. Kolozsváron unitárius teológiai tanár. 1928-38 között volt püspök. Több újság szerkesztője, egyháztörténeti és hittani tanulmányai jelentek meg.

Boros György (Turdeni, 19 aprilie 1855 – Cluj, 25 ianuarie 1941) a fost episcop al Bisericii Unitariene Maghiare. Și-a făcut studiile teologice la Cluj, apoi la Londra. A fost profesor de teologie unitariană la Cluj. A fost episcop între 1928 și 1938. A fost redactor al mai multor ziare și a publicat studii de istorie a bisericii și de dogmatică.

Boros György (Turdeni, April 19, 1855 – Cluj, January 25, 1941) was a bishop of the Hungarian Unitarian Church. He completed his theological studies in Cluj-Napoca and later in London. He was a professor of Unitarian theology in Cluj-Napoca. He served as bishop from 1928 to 1938. He was the editor of several newspapers, and he published studies on church history and theology.

Egyszerűek legyünk mint az országot,
hogy mindenkihez elmehessünk,
jók legyünk mint a levegő,
hogy mindenkit megölelhessünk,
édesek legyünk, mint a kenyér,
hogy mindenkit etethessünk,
vidámak legyünk mint a bor,
hogy mindenkit megnevettessünk.

Mécs László

1931 ápr 22.

Egyszerűek legyünk, mint az országot,
hogy mindenkihez elmehessünk,
jók legyünk, mint a levegő,
hogy mindenkit megölelhessünk,
édesek legyünk, mint a kenyér,
hogy mindenkit etethessünk,
vidámak legyünk mint a bor,
hogy mindenkit megnevettessünk!

Mécs László

1931 ápr 22.

Să fim simpli ca drumul,
ca să putem ajunge la toată lumea,
să fim buni ca aerul,
ca să putem îmbrățișa pe toată lumea,
să fim dulci ca pâinea,
ca să putem hrăni pe toată lumea,
să fim veseli ca vinul,
ca să putem face pe toată lumea să râdă!

Mécs László

22 aprilie 1931

Let us be simple like the highway,
so that we can reach everyone,
be good like the air,
so that we can hug everyone,
be sweet like bread,
so that we can feed everyone,
be cheerful like wine,
so that we can make everyone laugh!

Mécs László,

22 April 1931

A Szanatórium homlokzata 1930-ban

Fațada Sanatoriului în 1930

The facade of the Sanatorium in 1930

Csepreghy András-Csepreghy Henrik:

Üdvözlét Marosvásárhelyről.

A hajdani Marosvásárhely régi képes levelezőlapokon.

Marosvásárhely/Tg. Mureș, 2002.

Mécs László, születési nevén Martoncsik (Hernádszentistván, 1895. jan. 17. – Pannonhalma, 1978. nov. 9.) költő, premontrei rendi kanonok, lapszerkesztő volt. 1923-ban jelent meg első verseskötete. Számos szavalókörun vett részt bel- és külföldön. A Petőfi Társaság, a Kisfaludy Társaság, a Janus Pannonius Társaság tagja. Szovjetellenes írásai miatt bebörtönözték, 1956-ban szabadult. Műveit számos nyelre lefordították.

Mécs, László pe numele său de naștere Martoncsik (Hernádszentistván, 17 ianuarie 1895 – Pannonhalma, 9 noiembrie 1978), a fost poet, canonic al ordinului premonstratens și redactor de ziar. În 1923 a apărut primul său volum de poezie. A participat la numeroase turnee de recitare de poezie în țară și în străinătate. A fost membru al Societății Petőfi, al Societății Kisfaludy și al Societății Janus Pannonius. A fost închis pentru scrierile sale antisovietice, fiind eliberat în 1956. Operele sale au fost traduse în numeroase limbi.

Mécs László, born Martoncsik (Hernádszentistván, January 17, 1895 – Pannonhalma, November 9, 1978), was a poet, a canon of the Premonstratensian Order, and an editor. His first collection of poems was published in 1923. He participated in numerous poetry recitation tours both in Hungary and abroad. He was a member of the Petőfi Society, the Kisfaludy Society, and the Janus Pannonius Society. He was imprisoned for his anti-Soviet writings and was released in 1956. His works have been translated into numerous languages.

Un sanatoriu ca acesta în condițiile noastre de viață
patriarhală e o oază într-o pustietate.

Călătorul reconfortat se uită mulțumit în jurul lui.

1932, Iul, 16.

Octavian Goga

Un sanatoriu ca acesta, în condițiile noastre de viață patriarhală, e o
oază într-o pustietate.

Călătorul reconfortat se uită mulțumit în jurul lui.

16 iulie 1932

Octavian Goga

Egy ilyen szanatórium a mi patriarchális életkörülményeink között
igazi oázis a pusztaságban. A megpihent utazó elégedetten néz körül.

Octavian Goga

1932. júl. 16

A sanatorium such as this, in our patriarchal living conditions, is like an oasis in the wilderness. The comforted traveler looks around contentedly.

Octavian Goga,

16 July 1932

Octavian Goga (Resinár, 1881. Ápr. 1.–Csúcsa, 1938. máj. 7.) a 20. század eleji román irodalom kiemelkedő költője, drámaíró, akadémikus és politikus. Románia miniszterelnöke volt 1937-38 között. Versei az erdélyi románok nemzeti törekvéseit és sorsát mutatták be.

Octavian Goga (Rășinari, 1 aprilie, 1881–Ciucea, 7 mai, 1938) a fost un poet de seamă al literaturii române, de la începutul secolului al XX-lea, dramaturg, academician și om politic. A fost prim-ministru al României în perioada 1937–1938. În poeziile sale, a abordat aspirațiile naționale și problema românilor din Transilvania.

Octavian Goga (Rășinari, April 1, 1881–Ciucea, May 7, 1938) was a prominent poet of early 20th-century Romanian literature, a playwright, an academician, and a politician. He served as Prime Minister of Romania from 1937 to 1938. In his poems, he addressed national aspirations and the issues regarding the Romanians in Transylvania.

„Jaj meg ne tudja, hogy hiába minden,
ha dalol és ha a távolba lát,
mert néma gyermek minden kismagyar
s a Nagyvilág nem érti a szavát...”

(A szegény kisgyermek panaszaiából)

1934. IV. 9. Marosvásárhely

Kosztolányi Dezső

„Jaj, meg ne tudja, hogy hiába minden,
ha dalol és ha a távolba lát,
mert néma gyermek minden kismagyar
s a Nagyvilág nem érti a szavát...”

(A szegény kisgyermek panaszaiából)

1934. IV. 9. Marosvásárhely

Kosztolányi Dezső

„Vai, să nu știe că totul e în zadar,
când cântă și când privește în depărtare,
căci fiecare mic maghiar e un copil mut,
iar Lumea Mare nu-i înțelege cuvintele...”

(Din plângerile sărmanului copilăș)

Târgu Mureș , 9 aprilie 1934

Dezső Kosztolányi

Oh, may he not know everything is in vain,
if he sings and if he looks afar,
because every little bird is but a mute child
and the Great World understand his words does not...

(From the Laments of a Poor Little Child)

Kosztolányi Dezső,

Târgu Mureș, 9 April 1934

A Szanatórium épülete napjainkban

Clădirea în zilele noastre

The building today

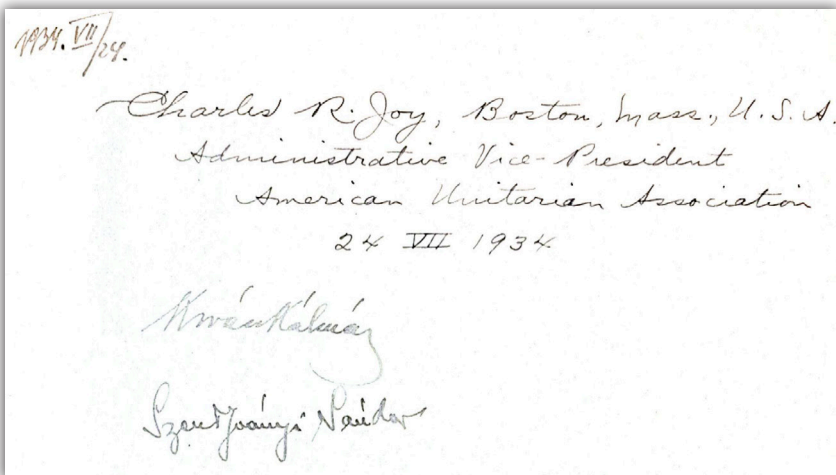
(Lázár Buki)

Kosztolányi Dezső (Szabadka, 1885. márc. 29. – Budapest, 1936. nov. 3.) költő, író, műfordító, újságíró. A Nyugat első nemzedékének kiemelkedő alakja. Első verseskötete 1907-ben jelent meg. Számos napilap és folyóirat részére írt. Itthon és külföldön egyaránt elismerték. Tagja volt a Kisfaludy Társaságnak, a La Fontaine Társaság társelnöke, a magyarországi PEN Club első elnöke.

Kosztolányi Dezső (Subotica, 29 martie 1885 – Budapesta, 3 noiembrie 1936) a fost poet, scriitor, traducător literar și jurnalist. A fost una dintre figurile marcante ale primei generații a cercului literar Nyugat. Primul său volum de poezii a fost publicat în 1907. A scris pentru numeroase ziare și reviste. A fost recunoscut atât în țară, cât și în străinătate. A fost membru al Societății Kisfaludy, copreședinte al Societății La Fontaine și primul președinte al PEN Clubului din Ungaria.

Kosztolányi Dezső (Subotica, March 29, 1885 – Budapest, November 3, 1936) was a poet, writer, literary translator, and journalist. He was a leading figure of the first generation of the Nyugat literary circle. His first collection of poems was published in 1907. He wrote for numerous daily newspapers and periodicals. He was recognized both at home and abroad. He was a member of the Kisfaludy Society, co-chair of the La Fontaine Society, and the first president of the Hungarian PEN Club.

1934. VII/24.

Charles R. Joy, Boston, Mass., U.S.A.

Administrative Vice-President

American Unitarian Association

24.VII.1934

Kovács Kálmán
Szentiványi Sándor

1934. VII/24.

Charles R. Joy, Boston, Mass., S.U.A.

Vice-Președinte executiv

Asociația Unitariană Americană

24.VII.1934

Kovács Kálmán
Szentiványi Sándor

1934. VII/24.

Charles R. Joy, Boston, Mass., A.E.Á.

Ügyvezető alelnök

Amerikai Unitárius Szövetség

24.VII.1934

*Kovács Kálmán
SzentIványi Sándor*

Charles Rhind Joy (1885. december 5. – 1978. szeptember 26.) unitárius lelkész, az Amerikai Unitárius Szövetség tisztviselője, valamint az Unitarian Service Committee, a Save the Children Federation és a CARE szervezetekhez kapcsolódó nemzetközi humanitárius segélymunkás volt. Népszerű cikkeket írt, és számos könyv szerzője volt. Gyermekkönyveiről és Albert Schweitzer műveinek fordításairól ismert.

Charles Rhind Joy (5 decembrie 1885 – 26 septembrie 1978) a fost un preot unitarian, funcționar al Asociației Unitariene Americane și lucrător umanitar internațional afiliat Comitetului de Servicii Unitariene, Federației „Save the Children” și organizației CARE. A scris articole populare pentru reviste și a publicat numeroase cărți. Este cunoscut în special pentru cărțile sale pentru copii și pentru traducerile operelor lui Albert Schweitzer.

Charles Rhind Joy (December 5, 1885- September 26, 1978) was a Unitarian minister, American Unitarian Association official, and an international humanitarian worker affiliated with the Unitarian Service Committee, Save the Children Federation, and CARE. He wrote popular articles for magazines and authored numerous books. He is widely known for his children's books and his translations of Albert Schweitzer's works.

Kovács Kálmán (Koložsvár, 1883– Budapest, 1951. nov. 19.). Gimnáziumi tanár volt Koložsvárott, majd püspöki titkár. Az 1930-as években Magyarországra települt, és a Magyar Új Iskola Egylet leány-gimnáziumának igazgatója lett. A Budapesti Unitárius Egyházközség világi elnöke lett. Szent-Iványi Sándor közeli munkatársaként részt vett az üldözött zsidók mentésében.

Kovács Kálmán (Cluj, 1883 – Budapest, 19 noiembrie 1951). A fost profesor de liceu la Cluj, apoi secretar episcopal. În anii 1930 s-a stabilit în Ungaria și a devenit directorul liceului de fete al Asociației Școala Nouă Maghiară. A devenit președintele laic al Parohiei Unitariene din Budapesta. Colaborator apropiat al lui Szent-Iványi Sándor, a participat la salvarea evreilor persecutați.

Kovács Kálmán (Cluj-Napoca, 1883 – Budapest, November 19, 1951). He was a high school teacher in Cluj, then secretary to the bishop. In the 1930s, he settled in Hungary and became the headmaster of the girls' high school of the Hungarian New School Association. He became the lay president of the Unitarian Parish in Budapest. A close collaborator of Szent-Iványi Sándor, he participated in the rescue of persecuted Jews.

Szent-Iványi Sándor (Marosvásárhely, 1902. jan. 18. – Lancaster, Maryland, A.E.Á, 1983. okt. 16.): unitárius lelkész, történész, politikus. 1934-től 1939-ig a kolozsvári teológiai tanár, 1945-től püspöki vikárius. 1945-46-ban a Polgári Demokrata Párt elnöke és nemzetgyűlési képviselő. 1947-ben az AEÁ-ba költözött, ahol több unitárius egyházközségben volt lelkész. Itt az Amerikai Magyar Könyvtár és Történelmi Társulat vezetője valamint az az Amerikai Erdélyi Szövetség vezetőségének a tagja volt.

Szent-Iványi Sándor (Târgu Mureș, 18 ianuarie 1902 – Lancaster, Maryland, SUA, 16 octombrie 1983): pastor unitarian, istoric, om politic. Între 1934 și 1939 a fost profesor de teologie la Cluj, iar din 1945 vicar episcopal. În 1945-1946 a fost președintele Partidului Democrat Civil și deputat în Adunarea Națională. În 1947 s-a mutat în SUA, unde a fost pastor în mai multe parohii unitariene. Aici a fost directorul Bibliotecii Maghiare Americane și al Societății Istorice, precum și membru al conducerii Uniunii Transilvane Americane.

Szent-Iványi Sándor (Târgu Mureș, 18. Ian. 1902 – Lancaster, Maryland, SUA, 16. Oct. 1983) was a Unitarian minister, historian, politician. From 1934 to 1939, he was a theology professor in Cluj-Napoca, and from 1945, he served as a bishop's vicar. In 1945–46, he was president of the Civic Democratic Party and a member of the National Assembly. In 1947, he moved to the U.S., where he served as a minister in several Unitarian congregations. In America, he served as director of the American Hungarian Library and Historical Society and was a member of the executive board of the American Transylvanian Federation.

C. Mures, 17 Iunie
1935

Am fost bucurat să
cunosc senatul C. Mures,
unde am găsit atâta ordine,
atâta curatenie și atâta
devotament din partea Doilor
D. Josef Gato'. —

Atâtea lucruri și reușite
îți dau acest loc, înșel
plăcut cu dorința de a-ți
rezolva sănătatea bună —
înțeleasă. —

Întâi și voi scrie, sper, am
nădejdea, de a pune în
valoare sacrificiile făcute
de cei ce s'au devotați
 acestui organizământ. —

Respectuos,
Primul Secretar al Asistenței
Sociale. —

Târgu Mureș, 17 iunie 1935

Am fost bucuros să cunosc sanatoriul Târgu Mureș, unde am găsit atâta ordine, atâta curetenie și atâta devotament din partea Domnului Dr. Josef Czakó. -

Atâta liniște și confort îți dă acest locaș, încât pleci cu dorința de a-l revedea sănătos bineînțeles. -

Într-o zi, voi avea, sper, am nădejdea, de a pune în valoare sacrificiile făcute de cei ce s'au devotat acestui așezământ.

Trancuiași

Primul Ministrul al Asistenței Sociale. -

Marosvásárhely, 1935 június 17

Örömmel ismerkedtem meg a marosvásárhelyi szanatóriummal, ahol olyan nagyfokú rendet, tisztaságot és elkötelezettséget tapasztaltam Dr. Josef Czakó úr részéről. -

Ez a hely olyan nyugalmat és megnyugvást ad, hogy az ember azzal a vágyakozással távozik, hogy újra látni szeretné... természetesen egészségesen. -

Remélem, egy napon lehetőségem lesz arra, hogy méltóképpen értékeljem azok áldozatait, akik elkötelezték magukat ennek a létesítménynek.

Trancuiași

A szociális ügyek első minisztere. -

I was happy to get to know the sanatorium in Tg. Mureş where I found so much order, so much cleanliness and so much devotion from the part of Mr. Dr. Josef Czakó. -

This place fills one with such peace and comfort that one leaves with the desire to see it again... in good health, of course. -

I live in the hope that one day I will bear fruit to the sacrifices made by those who have devoted themselves to this establishment.

Trancuiaşi,

(First Minister of Social Assistance

Tg. Mureş, 17 June 1935)

Grigore Trancu-Iași (Târgu Frumos, 1874. okt. 23.– Bukarest, 1940. jan. 7.) örmény származású ügyvéd, tanár a Bukaresti Kereskedelmi és Ipari Főiskolán. 1917-ben megalapította a Munkáspártot, amely azonban csak egy évig működött. A két világháború közötti időszakban 1920 márciusa és 1921 decembere között Munkaügyi és Szociális Biztonsági Miniszter volt – a minisztériumot az ő kezdeményezésére hozták létre –, majd 1926 márciusa és 1927 júniusa között Munkaügyi, Szövetkezeti és Szociális Biztonsági Miniszter.

Grigore Trancu-Iași (Târgu Frumos, 23 octombrie 1874 - București, 7 ianuarie 1940), avocat de origine armeană, profesor la Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale din București. În 1917, a fondat Partidul Muncii, care a funcționat însă doar un an. În perioada interbelică, a fost Ministru al Muncii și Ocrotirii Sociale – minister înființat la inițiativa sa – între martie 1920 și decembrie 1921 și Ministru al Muncii, Cooperăției și Asigurării Sociale între martie 1926 – iunie 1927.

Grigore Trancu-Iași (Târgu Frumos, October 23, 1874 – Bucharest, January 7, 1940) was a lawyer of Armenian descent and professor at the Academy of Higher Commercial and Industrial Studies in Bucharest. In 1917, he founded the Labor Party, which, however, lasted only one year. During the interwar period, he served as Minister of Labor and Social Welfare—a ministry established at his initiative—from March 1920 to December 1921, and as Minister of Labor, Cooperation, and Social Insurance from March 1926 to June 1927.

Az emberi művelődés, a legmélyebb fokon, a halál legyőzésének
ösztönéből származik. Az orvos a fizikumot, az alkotó a lelket
szeretné megmenteni. Vannak, akik komolyan csinálják ezt,
és vannak, akik még komolyabban: vagyis humorosan.

Marosvásárhely, 1935. június 26.

Tamási Áron.

Az emberi művelődés, a legmélyebb fokon, a halál legyőzésének
ösztönéből származik. Az orvos a fizikumot, az alkotó a lelket
szeretné megmenteni. Vannak, akik komolyan csinálják ezt,
és vannak, akik még komolyabban: vagyis humorosan.

Marosvásárhely, 1935. június 26.

Tamási Áron

Cultura umană, la cel mai profund nivel, își are originea în instinctul de a învinge moartea. Medicul dorește să salveze trupul, iar artistul dorește să salveze sufletul. Unii o fac cu seriozitate, iar alții o fac și mai serios: cu umor.

Târgu Mureș, 26 iunie 1935

Tamási Áron

Human development, at its deepest level, comes from the instinct to conquer death. The doctor wants to save the body, the artist desires to save the soul. Some do this seriously, and some take it even more seriously: that is, humorously.

(Tamási Áron,
Târgu Mureș, 26 June 1935)

Tamási Áron (Farkaslaka, 1897. szept. 20. – Budapest, 1966. máj. 26.) író, az MTA tagja 1923-1926-között többnyire New Yorkban élt, ez ihlette legsikerültebb művét, az *Ábel a rengetegben* c. Regényét, majd 1940-ig Erdélyben élt. 1945 – 47 között a parlament behívott képviselője volt. Szinte valamennyi erdélyi magyar irodalmi és szellemi mozgalommal kapcsolatot tartott. Műveiben az erdélyi szegénység életét, a megélhetésért folytatott küzdelmeit, a székelyek ügyességét és furfangos észjárását ábrázolta.

Tamási Áron (Lupeni, 20 septembrie 1897 – Budapesta, 26 mai 1966), scriitor și membru al Academiei Maghiare de Științe, a locuit în mare parte la New York între 1923 și 1926, perioadă care i-a inspirat cea mai de succes operă, romanul „Ábel a rengetegben” („Abel în sălbăticie”); apoi a locuit în Transilvania până în 1940. Între 1945 și 1947, a fost deputat în parlament. A menținut legături cu aproape toate mișcările literare și intelectuale maghiare din Transilvania. În operele sale, a descris viața săracilor din Transilvania, lupta lor pentru supraviețuire, precum și priceperea și gândirea poporului secuiesc.

Tamási Áron (Lupeni, September 20, 1897 – Budapest, May 26, 1966), writer and member of the Hungarian Academy of Sciences, lived mostly in New York between 1923 and 1926, which inspired his most successful work, the novel *Ábel a rengetegben* (*Abel in the Wilderness*); he then lived in Transylvania until 1940. From 1945 to 1947, he served as a member of the parliament. He maintained connections with virtually every Hungarian literary and intellectual movement in Transylvania. In his works, he depicted the life of the poor in Transylvania, their struggles for survival, and the skill and cunningness of the Székely people.

A Szanatórium kert felőli homlokzata 1931-ben

Latura dinspre curte a Sanatoriului în 1931

The park side of the Sanatorium in 1931

Csepreghy András-Csepreghy Henrik:

Üdvözet Marosvásárhelyről.

A hajdani Marosvásárhely régi képes levelezőlapokon.

Marosvásárhely/Tg. Mureș, 2002.

„Azoknak, akik Istent szeretik mindenek egyformán
javukra vannak.”

Mv. 1937. XII. 14.

Vásárhelyi János
református püspök.

„Azoknak, akik Istent szeretik mindenek egyformán javukra
vannak.”

Mv. 1937 XII. 14.

Vásárhelyi János, református püspök.

„Și știm că Dumnezeu toate le lucrează spre binele celor ce iubesc pe
Dumnezeu.”

Târgu Mureș, 14 decembrie 1937

Vásárhelyi János, episcop reformat.

“All things work together for good for those who love God.”

(Vásárhelyi János,

Bishop of the Reformed Church,

Târgu Mureș, 14 December 1937)

Vásárhelyi János (Maroscsúcs, 1888. jún. 12. – Kolozsvár, 1960. dec. 11.) Teológiát tanult Kolozsváron, további tanulmányainak színhelyei Berlin, Jena, Weimar, Strasbourg, Basel, Genf voltak. 1936-ban választották az Erdélyi Református Egyházkerület püspökévé.

Vásárhelyi János (Stâna de Mureș, 12 iun. 1888 – Cluj-Napoca, 11 decembrie 1960) a studiat teologia la Cluj-Napoca, iar studiile sale ulterioare s-au desfășurat la Berlin, Jena, Weimar, Strasbourg, Basel și Geneva. În 1936 a fost ales episcop al Eparhiei Reformate din Transilvania.

Vásárhelyi János (Stâna de Mureș, June 12, 1888 – Cluj-Napoca, December 11, 1960) studied theology in Cluj-Napoca, and continued his studies in Berlin, Jena, Weimar, Strasbourg, Basel, and Geneva. In 1936, he was elected bishop of the Reformed Diocese of Transylvania.

Alinarea suferințelor e în gândul și practica mântuirii în creștinism. Opera carității e sufletul Evangheliei. Prin dragostea de aproapele se deschide viața și fericirea vecinică.

Când Sanatoriul e nu numai pentru trup, ci și pentru suflet, opera creștină e desăvârșită.

T. Murăș, 17 III 40

Ion Agârbiceanu
canonic la Cluj - Gherla

Alinarea suferințelor e în gândul și practica mântuirii în creștinism. Opera carității e sufletul Evangheliei. Prin dragostea de aproapele se deschide viața și fericirea vecinică.

Când Sanatoriul e nu numai pentru trup, ci și pentru suflet, opera creștină e desăvârșită.

T. Murăș, 17 III. 40

Ion Agârbiceanu, canonic de Cluj - Gherla

A szenvedések enyhítése a kereszténység üdvösségről való felfogás és gyakorlat központi eleme. A szeretet cselekedete az Evangélium lelke. A felebarát iránti szereteten keresztül nyílik meg az élet és az örök boldogság.

Amikor a Szanatórium nem csupán a testnek, hanem a léleknek van, akkor a keresztény gyakorlat beteljesedik.

Marosvásárhely, 1940. március 17.

Ion Agârbiceanu, Kolozsvári kanonok

The relief of suffering is in the thought and practice of salvation in Christianity. The work of charity is the soul of the Gospel. Eternal life and happiness are opened through the love of neighbor.

When the Sanatorium is not only for the body, but also for the soul, the Christian work grows perfect.

**(Ion Agârbiceanu, Canon of Cluj-Gherla,
T. Murăș [Târgu Mureș], 17 March 1940)**

Ion Agârbiceanu (Szászcsanád, 1882. szept. 12. – Kolozsvár, 1963. máj. 28.) író, újságíró, a Sămănătorism mozgalom híve, parlamenti képviselő, akadémikus és Kolozsvár görög-katolikus esperese. Budapesten folytatta egyetemi tanulmányait. Íróként 1900-ban debütált a „Húsvét előtti böjtben” című novellájával. 1906-ban megjelent „Fefelega” című novellája Agârbiceanu egyik legismertebb műve. Görög-katolikus pap, 1930-tól Kolozsvár espereseként szolgált, Iuliu Hossu püspök egyik legközelebbi munkatársaként. Élete során számos folyóiratban és újságban írt cikkeket.

Ion Agârbiceanu (Cenade, 12 septembrie 1882– Cluj-Napoca, 28 mai 1963), scriitor, ziarist, adept al sămănătorismului, parlamentar, academician și protopop unit al Clujului. A urmat cursuri universitare la Budapesta. Ca scriitor, debutează în 1900 cu schița numită „În postul Paștelui”. Nuvela sa, „Fefelega”, publicată în 1906, este una dintre cele mai cunoscute scrieri ale lui Agârbiceanu. A fost hirotonit preot de rit unit și a slujit, începând cu 1930, ca protopop de Cluj, fiind unul dintre cei mai apropiați colaboratori ai episcopului Iuliu Hossu. A colaborat, de-a lungul vieții, la numeroase reviste și ziare.

Ion Agârbiceanu (Cenade, September 12, 1882 – Cluj-Napoca, May 28, 1963) was a writer, journalist, Member of the Sămănătorism movement, member of the parliament, Academy member, and Uniate archpriest of Cluj. He attended the university in Budapest. He made his literary debut in 1900 with a short story titled “During Lent.” His short story, “Fefelega,” published in 1906, is one of Agârbiceanu’s best-known works. He was ordained a Uniate priest and served as archpriest of Cluj beginning with 1930, being one of Bishop Iuliu Hossu’s closest collaborators. Throughout his life, he contributed to numerous magazines and newspapers.

A Petelei-Czakó ház
Casa Petelei-Czakó
The Petelei-Czakó house
(Lázár Buki)

Am vizitat cu multă mângâiere sufletească
 institutul exemplar pentru alinarea durerilor
 sufletești și trupești, cari sunt înfrățite în
 bietul muritor. Las binecuvântarea Domnului
 peste Dl Director, colaboratori și întreaga
 instituție să fie izvor nesecat de putere
 de viață.

Az Ur bőséges áldását az Intézetre, a
 Kitünő Igazgatorra

upst. v. 70

Hossu Gyula
 püspök

Am vizitat cu multă mângâiere sufletească institutul exemplar pent-
 ru alinarea durerilor sufletești și trupești, cari sunt înfrățite în bietul
 muritor. Las binecuvântarea Domnului peste Dl Director, colaboratori
 și întregului institut să fie izvor nesecat de putere de viață.

Az Ur bőséges áldását az Intézetre, a kitünő Igazgatora (în maghiară
 în original)

1941 VII. 10

Dr. Hossu Gyula, Püspök (magyarul az eredetiben)

Nagy lelki megnyugvással látogattam meg azt a példamutató intézetet, amely a szegény halandóban testvériségben lévő lelki és testi fájdalmak enyhítésére szolgál. Az Úr áldását kérem az Igazgató Úrra, a munkatársakra és az egész intézetre, hogy kimeríthetetlen **élet**erővel rendelkezzenek.

Az Ur bőséges áldását az Intézetre, a kitűnő Igazgatora

10 VII 1941

Dr. Hossu Gyula, Püspök

I have visited with great spiritual comfort the exemplary institute for the relief of spiritual and physical afflictions, which are twinned in the poor mortal. I leave the blessing of the Lord upon the Director, the collaborators and the entire institute to be inexhaustible in vigour.

May the Lord's abundant blessings be upon the Institute, its distinguished Director (in Hungarian in the original text)

*(Dr. Hossu Gyula,
Bishop,*

10 July 1941)

A Petelei-Czákó ház az emléktáblával
 Casa Petelei-Czákó cu placa memorială
 The Petelei-Czákó house with the memorial plaque
 (Lázár Buki)

Iuliu Hossu (Nagynyulas, 1885. jan. 30. - Căldărușani ortodox kolostor, Bukarest, 1970. máj. 28.) görög katolikus püspök és bíboros volt. Teológiát Rómában tanult. 1917-től szamosújvári püspök, 1941-1946 között nagyváradi apostoli adminisztrátor volt. 1948-ban a görög katolikus egyház betiltása után hűséges maradt katolikus hitéhez, több évet ült kommunista börtönben, 1956-tól haláláig házi őrizetben raboskodott. 1969-ban VI. Pál papa bíborássá avatta. 2019-ben Ferenc pápa boldoggá avatta.

Iuliu Hossu (Milaș, 30 ianuarie 1885 – Mănăstirea Ortodoxă Căldărușani, București, 28 mai 1970) a fost episcop greco-catolic și cardinal. A studiat teologia la Roma. Din 1917, a fost episcop de Gherla, iar între 1941 și 1946, a fost administrator apostolic la Oradea. În 1948, după interzicerea Bisericii Greco-Catolice, a rămas fidel credinței sale catolice, a petrecut mai mulți ani în închisorile comuniste, iar din 1956 până la moarte, a fost ținut în arest la domiciliu. În 1969, Papa Paul al VI-lea l-a numit cardinal. A fost beatificat de către Papa Francisc în 2019.

Iuliu Hossu (Milaș, January 30, 1885 – Căldărușani Orthodox Monastery, Bucharest, May 28, 1970) was a Greek Catholic bishop and cardinal. He studied theology in Rome. From 1917, he served as bishop of Gherla, and from 1941 to 1946, he was apostolic administrator of Oradea. In 1948, after the Greek Catholic Church was banned, he remained faithful to his Catholic faith, spent several years in a communist prison, and was held under house arrest from 1956 until his death. In 1969, Pope Paul VI elevated him to the rank of cardinal. He was beatified by Pope Francis in 2019.

A magyar március felébredt itt
fáklya lelke nebb utra segít
Hogy vissza tértünk
Egymáshoz elértünk
Sok küzdelem év után
Majd együtt haladunk az öröm útján

941 III/15. Dr. Vitéz József Ferenc

A magyar március felébredt itt
fáklya lelke szebb utra segít
Hogy vissza tértünk
Egymáshoz elértünk
Sok fájdalmas év után
Majd együtt haladunk az öröm útján

941 III/15.

Dr. Vitéz József Ferenc

Martie maghiar s-a trezit aici
Sufletul torței ne călăuzește spre un viitor mai frumos
Că ne-am întors
Ne-am regăsit unul pe celălalt
După mulți ani dureroși
Vom merge împreună pe calea bucuriei

941 III/15.

Dr. Vitéz József Ferenc

The Hungarian March has awakened here
The soul as a torch urges us on a more beautiful path
That we have returned
(That) We have reached each other
After many painful years
We will walk together on the path of glee

*(Dr. Vitéz József Ferenc,
15 March 1941)*

József Ferenc (Brünn, 1895. márc. 28.– Carcavelos, 1957. szept. 25.) főherceg, magyar királyi herceg. A „magyar” Habsburgok ágának tagja volt. Jogi és katonai tanulmányokat végzett. Részt vett az első világháborúban. 1918 után Magyarországon maradt. Több szociális és kulturális egyesület, intézmény védnöki tisztét vállalta, számos irodalmi előadást és felolvasóestet tartott. Számos verseskötete jelent meg. 1944-ben elhagyta Magyarországot. Száműzetésben halt meg.

József Ferenc (Brno, 28 martie 1895 – Carcavelos, 25 septembrie 1957), arhiduce, prinț regal al Ungariei. A fost membru al ramurii „maghiare” a casei de Habsburg. A urmat studii de drept și militare. A participat la Primul Război Mondial. După 1918 a rămas în Ungaria. A acceptat înaltul patronaj al mai multor asociații și instituții sociale și culturale, a ținut numeroase prelegeri literare și seri de lectură. A publicat numeroase volume de poezie. În 1944 a părăsit Ungaria. A murit în exil.

József Ferenc (Brno, March 28, 1895 – Carcavelos, September 25, 1957), Archduke and Royal Prince of Hungary. He was a member of the “Hungarian” branch of the House of Habsburg. He studied law and military science. He served in World War I. After 1918, he remained in Hungary. He accepted the honorary patronage of several social and cultural associations and institutions, and gave numerous literary lectures and reading series. He published numerous volumes of poetry. In 1944, he left Hungary. He died in exile.

Kartus a Szanatórium bejárata fölött
Cartuş deasupra intrării Sanatoriului
Cartouche above the entrance of the Sanatorium
(Lázár Buki)

1944.IX.13-XII.15.

1944. IX.13 – XII. 15

Az Urnak 1944. esztendejében az évek óta dúló csatazaj Székelyföld csendes lakóinak otthonába tört.

A fészekből dermedten keltek útra öregek és ifjak. Pillanatok alatt határozták el magukat, hogy beteljesedjék rajtuk az elkerülhetetlen.

Itthon maradtak azok, akiket láthatatlan erők tartottak vissza. A legnagyobb veszélyben szinte teljesen orvos nélkül maradt a város.

A jelen elviselhetlenebbnek látszik a multnál, ridegebbnek a bízta-tó jövőnél.

Anyagi kellékek nélkül, kellően szakképzett személyzet hiányában, először csak vigasszal, később a fájdalom mérséklésével orvostanhallgatók békés polgári foglalkozásuk mellől segítségül sietők támogatásával láttak hozzá a betegek ápolásához. A háború véres áldozatainak száma napról napra nőtt. Mikor nagy lett a szükség, segítség is akadt: a betegeket orvos vehette végre kezelésbe.

Külön világ volt ez a kórház, hatalmas feladatokkal és hozzá gyenge emberi erővel, ahol petróleumlámpa világánál végezték a műtétet, messzi kútak vizéből főztek és mostak, koldult, vagy ajándékozott élelemből készítették az ebédet, ahol a könnyebb betegek is segédkeztek, ahonnan kíséret nélkül, kétkerekű taligán húzták utolsó útjára a háború ártatlan áldozatait.

De a nehézségek leküzdése árán a halál foglyai nyertek szabadulást.

Ha a küzdelmes idők nyomán kevés a szemmel látható eredmény, szolgáljon az őrhelyükön állók mentségül az, hogy a legjobb örök is csak emberek.

13 XI. – 15 XII. 1944.

În anul 1944, zgomotul bătăliilor care se dezlănțuiau de ani de zile a pătruns în casele liniștite ale locuitorilor din Ținutul Secuiesc.

Bătrâni și tineri au pornit la drum, înghețați de spaimă. În câteva clipe, s-au hotărât să-și împlinească destinul inevitabil.

Au rămas acasă cei pe care forțe invizibile i-au reținut. În cel mai mare pericol, orașul a rămas aproape fără medici.

Prezentul pare mai insuportabil decât trecutul, mai rece decât viitorul plin de speranță.

Fără provizii materiale, în lipsa personalului suficient de calificat, la început doar cu curaj, mai târziu cu ajutorul studenților la medicină, împreună cu cei care s-au grăbit să vină în ajutor, lăsând deoparte ocupațiile lor pașnice de civili, au început îngrijirea bolnavilor. Numărul victimelor sângeroase ale războiului creștea de la o zi la alta. Când nevoia a devenit mare, a sosit și ajutorul: pacienții au putut fi, în sfârșit, tratați de un medic.

Acest spital era o lume aparte, cu sarcini uriașe și forțe umane insuficiente, unde operațiile se efectuau la lumina lămpilor cu petrol, se gătea și se spăla cu apă de la fântâni îndepărtate, prin cerșetorie sau din daruri se pregătea masa de prânz, unde chiar și bolnavii cu probleme minore dădeau o mână de ajutor, de unde, fără escortă, pe o căruță cu două roți, erau duse pe ultimul drum victimele nevinovate ale războiului.

Cu prețul depășirii greutăților însă, prizonierii morți au câștigat eliberarea.

Dacă, în urma acestor vremuri grele, rezultatele vizibile sunt puține, să servească drept scuză, pentru cei care stau la postul lor, faptul că și cei mai buni gardieni sunt doar oameni.

e year of the Lord 1944, the noise of battle that had been raging for years broke into the homes of the quiet inhabitants of Szeklerland.

The old and the young set out in dismay from their nests. They had made up their minds in but a moment so that the inevitable may be fulfilled upon them.

Only those remained at home who were held back by invisible forces. In the wake of the greatest danger, the city was left with scarcely a doctor remaining.

The present seems more unbearable than the past, bleaker than the hopeful future.

Without material supplies and in the absence of sufficiently qualified personnel, medical students began to care for the patients, initially offering comfort, and later relief from pain, with the support of those who hastened to help from their peaceful civilian occupations.

The number of bloodstained victims of the war grew day by day. When urgency grew great, aid arrived as well and the sick could at last be treated by a doctor.

This hospital was a different world, with enormous tasks and scarce human resources, where surgeries were performed by the light of a kerosene lamp, where they cooked and washed with water from distant wells, preparing lunch from food they had begged for or had received as gifts, where even those with milder illnesses offered their help, and from where the innocent victims of the war were borne away on their final journey, unaccompanied, on two-wheeled carts.

Yet, through their struggle against adversity, the prisoners of death won their freedom.

If, after times of struggle, few results are visible, let those on watch be pardoned, for even the best guards are only human.

(13 November – 15 December 1944)

A 2018-ban elhelyezett utcanévtábla

Placa stradală amplasată în 2018

The street plaque installed in 2018

(Lázár Buki)

.....

Sebet gyógyítani nem elég virágom
s szívemmel mégis végtelenbe vágyom,
hogy, merre megyek, virág illatára
nyomomban járjon a fény és remény.

Kedves házigazdánknak, 1936 nov. 8
emlékére

Sándor Judit

.....

Sebet gyógyítani nem elég virágom
s szívemmel mégis végtelenbe vágyom,
hogy, merre megyek, virág illatára
nyomomban járjon a fény és remény.

Kedves házigazdánknak, 1936 nov. 8 emlékére

Sándor Judit

Nu-mi ajung florile să vindec rănilile,
și totuși, cu inima mea, tânjesc după infinit,
ca, oriunde m-aș duce, pe urmele parfumului florilor
să mă urmeze lumina și speranța.

Dragiei mele gazde, în amintirea zilei de 8 noiembrie 1936

Sándor Judit

My flowers are not enough to heal the wounds,
yet my heart yearns for the infinite,
so that wherever I may go, light and hope may follow in my foot-
steps,
borne upon the fragrance of flowers.

To my dear host, in remembrance of 8 November 1936

(Sándor Judit)

Sándor Judit (Kolozsvár, 1920. febr. 6. – Szeged, 2003. jan. 6.) költő, a csíkszentmihályi Sándor család tagja. Irodalmi érdeklődése korán kibontakozott, fejlődésére mély hatással volt Reményik Sándor. Tagja volt a marosvásárhelyi Kemény Zsigmond Társaságnak. Versei 1935-től a Pásztortűzben és az Ellenzékben jelentek meg, több önálló kötete is napvilágot látott. Sokat tett azért, hogy a köztudatba visszahozza, Reményik Sándor költészetét.

Sándor Judit (Cluj-Napoca, 6 februarie 1920 – Szeged, 6 ianuarie 2003), poetă, membră a familiei Sándor de Csíkszentmihály. Interesul ei pentru literatură s-a manifestat încă de la o vârstă fragedă, iar Reményik Sándor a avut o influență profundă asupra dezvoltării sale. A fost membră a Societății Kemény Zsigmond din Târgu Mureș. Versurile sale au apărut începând cu 1935, în revistele Pásztortűz și Ellenzék, iar mai multe volume proprii au văzut lumina tiparului. A depus eforturi considerabile pentru a readuce în conștiința publică poezia lui Reményik Sándor.

Sándor Judit (Cluj-Napoca, February 6, 1920 – Szeged, January 6, 2003) was a poet and a member of the Sándor family of Csíkszentmihály. Her interest in literature developed at an early age, and Reményik Sándor had a profound influence on her development. She was a member of the Kemény Zsigmond Society in Târgu Mureș. Her poems appeared in Pásztortűz and Ellenzék starting with 1935, and she published several collections of her own. She worked tirelessly to bring Reményik Sándor's poetry back into the public consciousness.

Dr. Czákó József síremléke a református temetőben
 Mormântul lui dr. Czákó József în Cimitirul
 Reformat din Tg. Mureș
 The tomb of Czákó József in the Reformed
 Cemetery in Tg. Mureș

